РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

13 декември 2007 година *

По дело C-463/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Bundesgerichtshof (Германия) с акт от 26 септември 2006 г., постъпил в Съда на 20 ноември 2006 г., в рамките на производството по дело

FBTO Schadeverzekeringen NV

срещу

Jack Odenbreit,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-н C. W. A. Timmermans, председател на състав, г-н J. Makarczyk, г-н P. Kūris, г-н J.-C. Bonichot и г-жа C. Toader (докладчик), съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,
секретар: г-н R. Grass,

предвид изложеното в писмената фаза на производство,

като има предвид писмените становища, представени:

— за г-н Odenbreit, от адв. N. Meier-van Laak, Rechtsanwältin,

— за германското правителство, от г-н A. Dittrich и г-н M. Lumma, в качеството на представители,

— за италианското правителство, от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-н W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— за полското правителство, от г-жа E. Ośniecka-Tamecka, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности от г-н W. Bogensberger и г-жа A.-M. Rouchaud-Joët, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 9, параграф 1, буква б) и на член 11, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Jack Odenbreit, с местожителство в Германия, пострадал при пътнотранспортно произшествие в Нидерландия, и застрахователното дружество на лицето, което го е причинило, дружеството с ограничена отговорност FBTO Schadeverzekeringen NV (наричано по-нататък „FBTO“), установено в Нидерландия.

Правна уредба във връзка със спора

Регламент № 44/2001

3 Съгласно съображение 13 от Регламент № 44/2001 „[в]ъв връзка със застраховането [...] по-слабата страна трябва да бъде защитена с правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото предвиждат общите правила“.

4 Правилата за компетентност във връзка със застраховането са установени в глава II, раздел 3 от Регламент № 44/2001, която съдържа членове 8—14 от регламента.

5 Член 9, параграф 1, букви а) и б) от посочения регламент предвижда:

„1. Срещу застраховател с адрес на управление в държава-членка може да бъде предявен иск:

а) в съдилищата на държава-членка, където той има адрес на управление, или

б) в друга държава-членка в случай на процесуални действия, извършени от притежателя на полицата, застрахования или ползвателя [другаде в текста „ползващо се лице“], в съдилищата по място, където ищецът има местожиеене [другаде в текста „местожителство“], […]“.

6 Член 11 от същия регламент разпорежда:

„1. По отношение на застраховка за отговорност застрахователят също така може, ако законът на съда го позволява, да бъде призован по дело, което увредената страна е предприела срещу застрахования.

2. Членове 8, 9 и 10 се прилагат по отношение на искове, предявени от увредената страна пряко срещу застрахователя, когато такива преки искове са разрешени.

3. Ако правото, приложимо спрямо такива преки искове, предвижда, че притежателят на полицата или застрахованият могат да бъдат призовани като страни по делото, същият съд е компетентен по отношение на тях.“

Директива 2000/26/ЕО

7 Директива 2000/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 май 2000 година за сближаване на законодателствата на държавите-членки относно застраховане на гражданската отговорност във връзка с използването на моторни превозни средства и за изменение на Директиви 73/239/ЕИО и 88/357/ЕИО на Съвета (ОВ L 181, стр. 65; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 3), изменена с Директива 2005/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 г. (ОВ L 149, стр. 14; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 212, наричана по-нататък „Директива 2000/26“), предвижда в член 3, озаглавен „Право на пряк иск“:

„Всяка държава-членка е длъжна да предприеме мерки пострадалите лица по член 1, на които са причинени вреди в резултат на произшествия по смисъла на същата разпоредба, да имат право на пряк иск към застрахователното предприятие, което е застраховало гражданската отговорност на отговорното лице.“

8 Освен това съображение 16а от Директива 2000/26 има следното съдържание:

„Съгласно член 11, параграф 2, във връзка с член 9, параграф 1, буква б) от Регламент […] № 44/2001 […] засегнатите страни могат да предявяват искове срещу доставчика на застраховка „Гражданска отговорност“ в държавата-членка, в която те пребивават постоянно.“

Спорът по главното производство и преюдициалното запитване

9 На 28 декември 2003 г. в Нидерландия г-н Odenbreit става участник в пътнотранспортно произшествие със застраховано от FBTO лице. В качеството си на пострадало лице той предявява пряк иск срещу застрахователя пред Amtsgericht в Аахен, който е юрисдикцията по неговото местожителство, въз основа на член 11, параграф 2 и член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001.

10 С решение от 27 април 2005 г. тази юрисдикция отхвърля иска като недопустим, поради това че германските юрисдикции не са компетентни да разгледат такъв иск. Г-н Odenbreit подава въззивна жалба срещу това решение до Oberlandesgericht Кьолн. С определение от 12 септември 2005 г. апелативната юрисдикция признава компетентността на германските юрисдикции да разглеждат искове за гражданска отговорност, като се основава на същите разпоредби на Регламент № 44/2001.

11 FBTO сезира Bundesgerichtshof с касационна жалба срещу това определение.

12 Както се установява от акта за препращане, тълкуването на член 11, параграф 2 и на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001, които се отнасят до компетентността на юрисдикциите по отношение на преки искове, предявени от пострадалия срещу застрахователя, е предмет на спор в германската доктрина.

13 Така според преобладаващото схващане такива преки искове не са от областта на застраховането по смисъла на член 8 и сл. от Регламент № 44/2001, тъй като според германското международно частно право правото на иск на пострадалия

се разбира като право, което спада към областта на деликтната отговорност, а не на договора за застраховка. Според едно такова тълкуване член 9, параграф 1, буква б) от посочения регламент обхваща само делата за застраховки в тесен смисъл и понятието „ползващо се лице“, съдържащо се в тази разпоредба, не включва пострадалото лице. То не би могло да стане една от главните страни в производството въз основа на член 11, параграф 2 от регламента. На това схващане на доктрината се противопоставя становището, според което поради предвидената в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 препратка към член 9 от същия съдът по местожителството на пострадалото лице е компетентен да разгледа преките искове, предявени от последния срещу застрахователя на гражданската отговорност.

14 Bundesgerichtshof споделя последното тълкуване. Според него по-убедителни мотиви трябва да доведат до приемане на становището, че срещу застрахователя пострадалото лице може да се позове на право на пряк иск в своя полза пред Съда по местожителството си.

15 С оглед на различията в доктрината при тълкуването на посочените разпоредби на Регламент № 44/2001 обаче Bundesgerichtshof решава да спре производството по делото и да зададе на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли предвидената в член 11, параграф 2 от Регламент [...] № 44/2001 [...] препратка към член 9, параграф 1, буква б) от този регламент да се разбира в смисъл, че пострадалото лице може да предяви иск направо срещу застрахователя пред съда по местожителството си в държава-членка, когато е възможно да бъде предявен такъв пряк иск и когато адресът на управление на застрахователя е на територията на държава-членка?“

По преюдициалния въпрос

Становища, представени пред Съда

16 Ответникът в главното производство, всички държави-членки, представили становища пред Съда, както и Комисията на Европейските общности смятат, че предвидената в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 препратка към член 9, параграф 1, буква б) от същия трябва да се тълкува в смисъл, че пострадалото лице може за предяви иск направо срещу застрахователя пред съда по мястото, където е местожителството му, когато е възможно да бъде предявен такъв пряк иск и когато адресът на управление на застрахователя е на територията на държава-членка.

17 Като се основават на буквалното тълкуване на тези разпоредби на Регламент № 44/2001, германското правителство и Комисията изтъкват, че доколкото предвидената в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 препратка прави съдържанието на член 9 от същия приложимо по отношение на предявените от пострадалото лице искове, не е необходимо то да бъде изрично споменато в члена, към който се прави препращане, тъй като в противен случай направената в споменатия член 11, параграф 2 препратка би била излишна. Въз основа на същото тълкуване, полското правителство смята обаче, че пострадалият трябва да бъде определен като „ползващо се лице“ по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от регламента. В действителност при сключване на договора възможният пострадал, на когото ще бъде изплатено обезщетението в случай на настъпване на събитието, с оглед на което е сключен договорът, не е известен. Следователно той не би могъл да бъде посочен в договора за застраховка като ползващо се лице.

18 Ответникът в главното производство, всички държави-членки, представили становища пред Съда, както и Комисията поддържат, че разпоредбите на Регламент № 44/2001 относно компетентността в областта на застраховането изхождат от изискването за защитата на икономически по-слабата страна — принцип на тълкуване, който е прогласен в съображение 13 от този регламент и утвърден с практиката на Съда (вж. Решение от 14 юли 1983 г. по дело Konzern Speziale Kreditversicherung Gerling и др., 201/82, Recueil, стр. 2503, Решение от 13 юли 2000 г. по дело Group Josi, C-412/98, Recueil, стр. I-5925, точка 64 и Решение от 12 май 2005 г. по дело Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, Recueil, стр. I-3707, точка 30). Следователно целта на член 11, параграф 2 от този регламент била точно да разпростре по отношение на пострадалото лице действието на предвидения в полза на ищеца режим в член 9, параграф 1, буква б) от същия регламент.

19 В тази насока германското правителство и Комисията подчертават, че добавянето на посочения член 11, параграф 2 в Регламент № 44/2001 изразява волята на общностния законодател да предостави според предложението на Комисията относно този регламент по-широка защита за лицата, които са в неизгодна позиция по спорове от областта на застраховането, от защитата, предвидена в Конвенцията от 27 септември 1968 г. относно подсъдността и изпълнението на решенията по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“).

20 Накрая, ответникът по главното производство, всички държави-членки представили становища пред Съда, както и Комисията подчертават, че такова тълкуване се потвърждава от Директива 2000/26, и по-специално от съображение 16а от нея. Добавяйки това съображение след приемането на Регламент № 44/2001, общностният законодател не предписва задължително тълкуване на разпоредбите на този регламент, но дава важен аргумент в полза на признаването на компетентността на съда по мястото, където е местожителството на пострадалия.

Отговор на Съда

21 Уместно е да се напомни като начало, че глава II, раздел 3 от Регламент № 44/2001, който съдържа членове 8—14, предвижда правила за компетентност в областта на застраховането, които се прибавят към установените с общите разпоредби, съдържащи се в същата глава, раздел 1 от същия регламент.

22 Посоченият раздел 3 прогласява няколко правила за компетентност относно исковете, предявени срещу застрахователя. Той предвижда по-конкретно, че срещу застрахователя с адрес на управление на територията на държава-членка може да бъде предявен иск пред съдилищата на държавата, в която се намира неговия адрес на управление (член 9, параграф 1, буква а), пред съда по местожителството на ищеца, ако искът е предявен от притежателя на полицата, от застрахования или от ползващото се лице (член 9, параграф 1, буква б), и накрая, пред съда по мястото, където е настъпил вредоносният факт, ако става въпрос за застраховка „Гражданска отговорност“ или за застраховка на недвижими имоти (член 10).

23 Що се отнася до застраховката „Гражданска отговорност“, член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 препраща към споменатите правила за компетентност за преките искове, предявени от пострадалото лице срещу застрахователя.

24 При това положение, за да бъде даден отговор на зададения от националната юрисдикция въпрос, следва да се определи обхватът на препращането в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 към член 9 параграф 1, буква б) от същия. Уместно е по-специално да се установи дали тази препратка трябва да се тълкува в смисъл, че с нея се признава само на юрисдикциите, посочени в последната разпоредба, а именно тези по местожителството на притежателя на полицата, на застрахования или на ползващото се лице, компетентност да

разглеждат прекия иск на пострадалия срещу застрахователя или пък позволява по отношение на този пряк иск да се прилага правилото за компетентност по местожителството на ищеца, прогласено в цитирания член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001.

25 Уместно е да се отбележи в това отношение, че последната разпоредба не се ограничава да предостави компетентност на юрисдикциите по местожителството на лицата, които са изброени в нея, а напротив, прогласява правилото за компетентност по местожителството на ищеца, като признава също на посочените лица възможността да заведат дело срещу застрахователя пред съда по мястото на тяхното собствено местожителство.

26 Ето защо тълкуването на препратката в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 към член 9 параграф 1, буква б) от него в смисъл, че то позволява на пострадалото лице да предяви иск само пред съдилищата, компетентни по силата на последната разпоредба, а именно тези по местожителството на притежателя на полицата, на застрахования или на ползващото се лице, би довело до разминаване със самия текст на посочения член 11, параграф 2. Препратката води до разширяване на приложното поле на това правило по отношение на категории ищци, водещи дела срещу застрахователя, различни от притежателя на полицата, застрахования или ползващото се лице по договора за застраховка. По този начин функцията на тази препратка е да добави към списъка на ищците, съдържащ се в член 9, параграф 1, буква б), лицата, претърпели вреда.

27 В това отношение прилагането на правилото за компетентност по отношение на прекия иск на пострадалото лице не зависи от квалифицирането на последното като „ползващо се лице“ по смисъла на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001, тъй като препратката към тази разпоредба, направена в член 11, параграф 2 от него, позволява да се разшири приложното поле на правилото за компетентност по отношение на тези спорове извън вписването на действащото лице в една от категориите, включени в тази разпоредба.

28 Тази логика се основава също и на телеологичното тълкуване на разпоредбите, разглеждани в главното производство. Наистина според съображение 13 от Регламент № 44/2001 той има за цел да гарантира по-благоприятна защита за слабите страни, което не е възможно въз основа на общите правила за компетентност (вж. в този смисъл посочените по-горе Решение по дело Group Josi, точка 64 и Решение по дело Société financière et industrielle du Peloux, точка 40, както и Решение от 26 май 2005 г. по дело GIE Réunion européenne и др., C-77/04, Recueil, стр. I-4509, точка 17). Всъщност ако бъде отречено правото на пострадалия да предяви иск пред съда по мястото на неговото собствено местожителство, това би го лишило от защита, подобна на предоставената с този регламент на другите страни, смятани за слаби, в споровете във връзка със застраховането и би било в противоречие с духа на този регламент. Между другото Комисията с право отбелязва, че Регламент № 44/2001 е засилил защитата в сравнение с получаваната при прилагането на Брюкселската конвенция.

29 Едно такова тълкуване се потвърждава от съдържанието на Директива 2006/26 относно застраховането на гражданската отговорност във връзка с използването на моторни превозни средства, изменена след влизането в сила на Регламент 44/2001 с Директива 2005/14. Действително в Директива 2000/26 общностният законодател не само предвижда в член 3 предоставянето в правния ред на държавите-членки на право на пряк иск на пострадалия срещу застрахователното предприятие, но и съдържа изрична препратка в съображение 16а към член 9, параграф 1, буква б) и към член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001, за да посочи правото на пострадалото лице да предяви иск срещу застрахователя пред съда по мястото на своето местожителство.

30 И накрая, що се отнася до последиците от квалифицирането на прекия иск на пострадалото лице срещу застрахователя, които както се установява от акта за препращане, са предмет на спор в германското право, уместно е да се отбележи,

че прилагането на правилото за компетентност, установено в член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001, по отношение на такъв иск не се изключва с квалифицирането му според националното право като иск за деликтна отговорност, основан на право, чуждо на правните отношения с договорен характер. Наистина естеството на този иск по националното право няма никакво значение за прилагането на разпоредбите на регламента, като се има предвид, че тези правила за компетентност се намират в раздел (глава II, раздел 3), който по принцип се отнася до въпросите на застраховането и който е различен от този, отнасящ се до специалната компетентност в областта на договорната и деликтната отговорност (глава II, раздел 2). Единственото условие, в зависимост от което член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 поставя прилагането на това правило за подсъдност, е това, че прекият иск трябва да бъде предвиден по националното право.

31 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че препратката в член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 към член 9, параграф 1, буква б) от него трябва да се тълкува в смисъл, че пострадалото лице може да предяви иск направо срещу застрахователя пред съда по своето местожителство в държава-членка, когато такъв пряк иск е възможен и застрахователят е с адрес на управление на територията на държава-членка.

По съдебните разноски

32 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Препратката, предвидена в член 11, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела към член 9, параграф 1, буква б) от него трябва да се тълкува в смисъл, че пострадалото лице може да предяви иск направо срещу застрахователя пред съда по своето местожителство в държава-членка, когато такъв пряк иск е възможен и застрахователят е с адрес на управление на територията на държава-членка.

Подписи